

*La lluna i les
fogueres*

*For C.
Ripeness is all*

Hi ha un motiu que explica per què he tornat en aquest poble, precisament en aquest i no a Canelli, a Barbaresco o a Alba. No soc pas nat aquí, és pràcticament segur; no ho sé, a quin vaig néixer; en aquestes contrades no hi ha cap casa ni cap tros de terra ni cap munt d'ossos que jo pugui dir: «Vet aquí què era jo abans de néixer.» No sé si provinc dels turons o de la vall, dels boscos o d'una casa balconera. La noia que em va deixar a l'escalinata de la catedral d'Alba potser ni tan sols venia de la ruralia, potser era filla dels amos d'un edifici, o tal vegada m'hi van portar en un cup de collir raïm dues pobres dones de Monticello, de Neive o, per què no, de Cravanzana. Qui pot dir de quina carn soc fet? He voltat prou pel món per saber que totes les carns són bones i valen el mateix, però és per això que ens cansem i mirem de fer arrels, mirem de fer-nos terra i poble, perquè la nostra carn tingui valor i duri més que un cicle normal i corrent de les estacions.

Si vaig créixer en aquest poble n'haig de donar les gràcies a la Virgília, al Padrí, tot persones que ja no hi són, encara que si ells se'm van quedar i em van peixar va ser només perquè l'hospital d'Alessandria els donava una mesada. Ara fa quaranta anys en aquestes contrades hi havia una pila de desgraciats que per poder bufar cullera es carregaven amb un bordet de l'hospital, a més dels fills que ja tenien. Hi

havia qui es quedava una nena per després tenir minyona i manar-la millor; la Virgilia em va voler a mi perquè de filles ja en tenia dues, i quan jo fos una mica més gran comptaven de traslladar-se a un mas més gros i treballar tots i estar millor. En aquella època el Padrí tenia el maset de Gaminella (dues cambres i una quadra), la cabra i un bancal amb quatre nogueres. Jo vaig créixer amb les noies, ens pispàvem la polenta, dormíem a la mateixa màrfega. L'Angiolina, la gran, tenia un any més que jo, i fins que no en va fer deu, l'hivern que es va morir la Virgilia, no va saber, i per casualitat, que no era germà seu. A partir d'aquell hivern l'assenyada Angiolina ja no va poder sortir més amb nosaltres a rondar per les terrasses i pels boscos: s'ocupava de la casa, feia el pa i el formatge, i anava a recollir la meva mesada a la casa de la vila; jo em vantava davant de la Giulia que valia cinc lires mentre que ella no valia res, i li proposava al Padrí que n'agaféssim més, de bordets.

Ara sabia que érem uns morts de gana, perquè només els morts de gana crien bords de l'hospital. Abans, quan de camí a l'escola els altres em deien bordet, jo em pensava que era un insult com ara *carnús* o *perdulari* i m'hi tornava. Però ja era un noi fet i dret i l'ajuntament ja no pagava res, quan jo encara no havia acabat d'entendre que no ser fill del Padrí i la Virgilia volia dir no haver nascut a Gaminella, haver sortit de sota una col o de les orelles de la nostra cabra com les noies.

L'any passat, la primera vegada que vaig tornar al poble, vaig venir mig d'amagat a veure les nogueres. El turó de Gaminella, un vessant llarg i seguit de vinyes i bancals, un pendís tan imperceptible que per més que alcis el cap no en veus el cim (i al cim, ves a saber on, hi ha més vinyes, més boscos i més corriols), apareixia com espellotat per

l'hivern i ensenyava la nuesa de la terra i dels troncs. El veia d'allò més bé, enmig de la llum eixuta, en la seva davallada gegantina cap a Canelli, que és on s'acaba la nostra vall. Pel camí de carro que ressegueix el Belbo vaig arribar a la barana del petit pont i al canyissar. Al capdamunt del talús veia la paret de la barraca de grans pedres ennegrides, la figuera guerxa i la finestreta buida, i pensava en aquells hiverns terribles. Però a tot al voltant els arbres i la terra havien canviat: en comptes de l'estesa de nogueres, un rostoll de blat de moro. Dins la quadra va mugir un bou i en el fred del capvespre em va arribar la pudor de fems. Fos qui fos que hi vivia ara no era tan mort de gana com nosaltres. Sempre m'havia esperat una cosa així, o potser que s'ensorrés, la barraca; m'havia imaginat un munt de vegades enfilat a la barana del pont preguntant-me com m'havia pogut passar tants anys en aquella cofurna, caminant per aquells quatre corriols, pasturant la cabra i buscant les pomes caigudes a baix de tot del talús, convençut que el món s'acabava allà al revolt on el camí es precipitava al torrent. Però que les nogueres no hi fossin no que no m'ho esperava. Volia dir que s'havia acabat tot. Aquesta novetat em va afectar tant que no vaig trucar ni vaig trepitjar l'era. Vaig entendre tot d'un plegat què vol dir no ser nat en un indret, no dur-lo a la sang, no estar-hi ja mig sebollit al costat dels vells, fins al punt que un canvi de conreus no et sàpiga greu. Evidentment, d'erols de nogueres encara en quedaven, als turons, encara m'hi podia reconèixer; jo mateix, si hagués estat l'amo d'aquell bancal, segurament les hauria arrancades per plantar-hi blat, però ara com ara em feia pensar en una d'aquelles habitacions de ciutat que es lloguen, s'hi viu un dia o uns quants anys, i després quan se'n marxa hi queden closques buides, disponibles, mortes.

Encara sort que aquell dia si em girava d'esquena a Gaminella veia davant meu el turó del Salto, a l'altra banda del Belbo, amb les seves crestes i aquells grans herbeis que desapareixien a mesura que s'acostaven als cims. I més avall també era ple de vinya nua, en terrasses, i els bosquets, els corriols i els masos escampats eren tal com els havia vistos dia rere dia, any rere any, assegut al pedrís de darrere la barraca o a la barana del pont. Després, tots aquells anys fins al dia d'anar a fer el soldat, quan vaig servir al mas de la Mora a la fèrtil plana de l'altra banda del Belbo, i el Padrí, un cop venut el maset de Gaminella, es va endur les filles a Cossano, durant tots aquells anys en tenia prou d'aixecar la vista del camp per veure sota la capa del cel les vinyes del Salto, que també davallaven progressivament cap a Canelli seguint el sentit de la via del tren, del xiulet del tren que matí i tarda corria paral·lel al Belbo i em feia imaginar meravelles, estacions i ciutats.

Així, aquesta vila, on no vaig néixer, vaig pensar durant molt de temps que era tot el món existent. Ara que el món l'he vist de debò i sé que és fet de moltes viles petites, em penso que de nano tampoc m'equivocava tant. Voltes per terra i per mar, tal com el jovent de la meva època recorrien tota la rogalia de festa en festa, i ballaven, bevien, s'estomacaven, tornaven a casa amb la bandera i els punys nafrats. Es fa raïm i es ven a Canelli; es cullen tòfones i es porten a Alba. Hi ha en Nuto, el meu amic del Salto, que abasteix de premses i de poals tota la vall fins a Camo. Què vol dir? Que de poble se n'ha de tenir, ni que sigui pel gust d'abandonar-lo. Un poble vol dir no estar tot sol, saber que a la gent, a les plantes, a la terra, hi ha alguna cosa de tu, que es queda esperant-te fins i tot quan no hi ets. Però estar-s'hi amb tranquil·litat no és fàcil. Fa un any que el lluco i sempre que puc

m'escapo de Gènova per pujar, em fuig de les mans. Aquestes coses s'entenen amb el temps i l'experiència. Com pot ser que amb quaranta anys com tinc, i amb tant de món com he vist, encara no sàpiga què és el meu poble?

Hi ha una cosa que no em puc empassar. Aquí tothom està convençut que he tornat per comprar-me una casa, i em diuen l'Americà, em porten les filles. Per ser que vaig marxar sense tenir ni nom, això m'hauria d'agradar, i en efecte m'agrada. Però no n'hi ha prou. També m'agrada Gènova, m'agrada saber que el món és rodó i tenir un peu a la passarel·la. D'ençà que de nano, a l'entrada de la Mora, em repenjava al mànec de la pala i escoltava la xerrameca dels esquenadrets que passaven per la carretera, per mi els turonets de Canelli són la porta del món. En Nuto, que, comparat amb mi, no ha anat mai més enllà de casa, diu que per sobreviure en aquesta vall no n'has de sortir mai. I ho diu ell, que de jove va arribar a tocar amb la banda més enllà de Canelli, fins a Spigno, fins a Ovada i tot, a la banda de llevant. De tant en tant en parlem i ell riu.

Aquest estiu vaig reservar habitació a l'hotel de l'Àngel, a la plaça de la vila, on ja no em coneixia ningú, de tan gran com m'he fet. Jo tampoc coneixia ningú del poble; a la meua època no s'hi baixava gaire, fèiem vida al carrer, als bancals, a les eres. És una vila molt enfilada, vall amunt: quan l'aigua del torrent passa per davant de l'església encara li queda mitja hora abans no s'eixampli a la falda dels turons.

Vaig venir a descansar un parell de setmanes i resulta que era la Mare de Déu d'Agost. Millor, així el tràfec de forasters, l'enrenou i el brogit de la plaça em farien passar encara més inadvertit. Vaig sentir cridar, cantar i jugar a pilota; i en fer-se fosc, castells de focs i petards; van mamar, van riure i van fer professons; durant tres nits ball a la plaça tota la nit, i se sentien els cotxes, les trompetes, els espetecs de les escopetes de fira. Els mateixos sorolls, el mateix vi, les mateixes cares de sempre. Els galifardeus que corrien entre les cames de la gent eren iguals; els mocadors de coll, les parelles de bous junyides, el perfum, la suor, les mitges de les dones tapant-los les cames fosques, eren iguals. I les alegries, els drames, les promeses a la vora del Belbo. Com a novetat hi havia que abans, amb els quatre rals del meu jornal a la butxaca, em llançava de cap a la festa, a fer punteria, als gronxadors, a fer enrabiari les nenes de les trenes, i cap de nosaltres encara no sabia per què els homes i les